

دانشگاه گوارن، منابع طبیعی گرگان

نشریه کارآفرینی در کشاورزی

جلد پنجم، شماره چهارم، زمستان ۱۳۹۷

۲۷-۴۲

<http://jead.gau.ac.ir>

DOI: 10.22069/jead.2019.16136.1361

تأثیر آموزش‌های رسمی کارآفرینی بر قصد کارآفرینی دانشجویان (مورد مطالعه: دانشگاه علوم کشاورزی و منابع طبیعی گرگان)

عارفه پوروایی^۱، محمدرضا محبوبی^{۲*} و محمد شریف شریف‌زاده^۲

^۱ دانشجوی کارشناسی ارشد ترویج و آموزش کشاورزی، دانشگاه علوم کشاورزی و منابع طبیعی گرگان، ایران،

^۲ دانشیار گروه ترویج و آموزش کشاورزی دانشگاه علوم کشاورزی و منابع طبیعی گرگان، ایران،

تاریخ دریافت: ۱۳۹۷/۱۰/۱۶؛ تاریخ پذیرش: ۱۳۹۷/۱۱/۱۴

چکیده

این پژوهش با هدف بررسی تأثیر درس کارآفرینی بر قصد کارآفرینی دانشجویان دانشگاه علوم کشاورزی و منابع طبیعی گرگان انجام شد. جامعه آماری تحقیق شامل ۱۶۸ نفر از دانشجویان دریافت‌کننده آموزش رسمی کارآفرینی و ۱۴۱ نفر از دانشجویان غیردریافت‌کننده آموزش رسمی کارآفرینی بودند که با استفاده از فرمول کوکران و با روش نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای با انتساب، ۷۶ نفر از دانشجویان دریافت‌کننده آموزش و ۷۰ نفر از دانشجویان غیردریافت‌کننده آموزش به‌عنوان نمونه تحقیق انتخاب شدند. ابزار جمع‌آوری داده‌ها پرسشنامه بود که روایی آن با کسب نظر استادان دانشگاه تایید شد و پایایی آن برای بخش‌های مختلف پرسشنامه با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ بین ۰/۶۲۳ تا ۰/۸۹۲ به دست آمد. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از نرم‌افزار SPSS استفاده شد. نتایج نشان داد بین دو گروه دریافت‌کننده و غیردریافت‌کننده آموزش رسمی کارآفرینی تفاوت معنی‌داری از نظر قصد کارآفرینی وجود ندارد. توجه به گسترش محیط آموزش به محیط واقعی کسب و کار و تعامل نزدیک دانشجویان با افراد با تجربه با هدف تقویت قصد کارآفرینی دانشجویان، از جمله پیشنهادهای این مطالعه است.

واژه‌های کلیدی: آموزش رسمی کارآفرینی، قصد کارآفرینی، کارآفرینی دانشجویان

مقدمه

اجتماعی و از مهمترین تهدیدات برای امنیت و توسعه ملی کشورها محسوب می‌شود (رضایی و همکاران، ۱۳۹۱). بیکاری نه تنها یکی از مهمترین چالش‌های اجتماعی روز در کشور به شمار می‌آید، بلکه با توجه به رشد جمعیت در دو دهه گذشته می‌توان آن را مهم‌ترین چالش اجتماعی چند دهه آینده نیز به شمار آورد. در این بین بیکاری فارغ‌التحصیلان دانشگاهی

موضوع اشتغال و دستیابی افراد به شغل مورد نظر از اساسی‌ترین نیازهای یک جامعه محسوب می‌شود (خسروی پور و کیخواه، ۱۳۹۰). همچنین مساله بیکاری به عنوان مانعی در مسیر توسعه کشورهای در حال توسعه، یکی از عمده‌ترین چالش‌های اقتصادی-

*نویسنده مسئول: mahboobi47@gmail.com

۱۳۹۰). مطالعات انجام شده در اروپا نشان داده است چنین آموزش‌هایی افراد را مسئولیت‌پذیرتر کرده و آنان را تبدیل به افراد کارآفرین یا متفکران حوزه کارآفرینی می‌کند به گونه‌ای که آنان به طور موفقیت-آمیز در چالش‌های کسب و کار موفق و خطرپذیر می‌شوند، که نتیجه آن کاهش نرخ بیکاری و شکست کسب و کارها است (سعیدی مهرآباد و مهتدی، ۱۳۸۷؛ مردان‌شاهی و آقاجانی، ۱۳۹۴).

تا مدت‌ها محققان بیشتر بر عوامل جمعیت‌شناسی همچون جنس، سن و تجربه کاری بر قصد کارآفرینی تاکید می‌کردند، اما محدودیت این عوامل در پیش‌بینی قصد کارآفرینی به مرور مشخص شد و محققان بسیاری چون آجزن (۱۹۹۹)، شاپیرو و سوگل (۱۹۸۲)، گارنر (۱۹۸۹)، وسیانا و همکاران (۲۰۰۰)، به انتقاد از عواملی پرداختند که پیش‌بینی‌کننده‌های قوی برای قصد کارآفرینی به شمار می‌رفتند. آن‌ها در مدل خود به تاثیر آموزش‌های کارآفرینی بر قصد کارآفرینی اشاره کردند (باقرصاد و همکاران، ۱۳۹۲). با وجود سودمند بودن این الگوها در پژوهش‌های کارآفرینی به ویژه قصد کارآفرینانه، نظریه آجزن به دلیل وجود متغیرها و عامل‌های مختلفی که در آن به کار گرفته شده، باعث ارتباط و تعامل بیشتر با عامل‌های فردی و محیطی در جامعه شده است و سال‌ها از آن به عنوان یک ابزار ارزشمند و قوی در بررسی قصد کارآفرینانه استفاده شده است. بر پایه نظریه آجزن سه متغیر نگرش درباره رفتار، هنجارهای ذهنی و کنترل رفتاری درک شده به عنوان اصلی‌ترین متغیرهای پیش‌بینی‌کننده قصد در فعالیت‌های کارآفرینانه است و قصد کارآفرینانه نشان‌دهنده کوششی است که فرد برای انجام رفتار کارآفرینی در آینده انجام خواهد داد (رضایی و همکاران، ۱۳۹۶). با این حال لینان (۲۰۰۴) با ارائه مدلی که ترکیبی از مدل آجزن (۱۹۹۱) و مدل شاپیرو و سوگل (۱۹۸۲) بود،

عواقب غیرقابل جبرانی در ابعاد اجتماعی، اقتصادی و سیاسی خواهد داشت. با توجه به این که بخشی از دانش آموختگان جویای کار دانشگاهی را دانش آموختگان کشاورزی تشکیل می‌دهند و صاحب‌نظران یکی از دلایل عمده بیکاری این دانش‌آموختگان را نارسایی آموزش‌های تجربی و کاربردی در دانشگاه‌ها و موسسات آموزش عالی کشاورزی می‌دانند (خسروی پور و کیخواه، ۱۳۹۰)، ضرورت دارد برای حل مشکل بیکاری این گروه، به موضوع کارآفرینی در سطح دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی توجه جدی شود (هوشمندان مقدم فرد و شمس، ۱۳۹۴).

تا مدت‌ها تصور غالب بر این بود که کارآفرینی یک خصوصیت ویژه فردی و ذاتی است و تحصیل و آموزش نمی‌تواند تاثیری بر کارآفرین شدن افراد داشته باشد (Levie, 1999) اما شواهد موجود نشان می‌دهد که دوره‌ها و برنامه‌های آموزشی می‌تواند به توسعه کارآفرینی منجر شود (مالک‌پور و دلاور، ۱۳۹۴) (سالازار و همکاران، ۲۰۰۰). امروزه دوره‌های آموزش کارآفرینی نه تنها جای خود را در بین دروس دانشگاهی در رشته‌های مختلف باز کرده، بلکه در رشته‌های مختلف تحصیلی نیز به آن توجه می‌شود (شریف و همکاران، ۱۳۹۰). دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی در حوزه کارآفرینی با انجام اقداماتی چون برگزاری دوره‌های آموزش کارآفرینی و اختصاص دروس خاص کارآفرینی در رشته‌های تحصیلی، زمینه توان‌مندسازی دانشجویان و تجهیز آنان به مهارت‌های کارآفرینانه را فراهم می‌سازند (مجلل‌چوبقلو و همکاران، ۱۳۹۰). در کشور ما نیز در چند سال اخیر دانشگاه‌ها به آموزش کارآفرینی روی آوردند و نسبت به آموزش کارآفرینی و نقش آن در ایجاد، توسعه و تغییر در گرایش، دانش و مهارت دانشجویان همت می‌گمارند و روند آموزش کارآفرینی رو به رشد است (آراستی و همکاران،

به کسب و کارش تمرکز دارد. این متغیر ابزاری برای سنجش نبود اطمینان است و نبود اطمینان ادراکی از میزان کنترل‌پذیر بودن یک وضعیت است. با وجود این که نقش تجربه پیشین و احساس اعتماد به نفس یک فرد نسبت به توان اداره موفقیت‌آمیز کارهای مرتبط با این باور شناخته شده‌اند اما تمایل به موثر بودن و خودباروری است که به طور مکرر متغیر مقدم و مهم برای درک امکان‌پذیری ایده‌ها شناخته شده است (باقرصاد و همکاران، ۱۳۹۲).

۲. آموزش راه‌اندازی کسب و کار: آموزش کارآفرینی سیاستی است که به طور مستقیم در کمیت و کیفیت کارآفرینی در یک جامعه اثر می‌گذارد. با اجرای این سیاست همواره می‌توان با اهداف گوناگونی مانند شناخت فرصت‌ها و چگونگی بهره‌برداری از آنها، آشنایی با فناوری و دانش فنی جدید و چگونگی به کارگیری آنها در علوم مختلف، جامعه عمل پوشید. بررسی‌های محققین منتج به پیش‌بینی و طراحی دوره‌های آموزش کارآفرینی شده است که هدف آن‌ها تربیت افرادی با اعتماد به نفس بالا، فرصت‌شناس و به طور کلی افرادی که تمایل بیشتری به راه‌اندازی کسب و کارهای، مستقل دارند، می‌باشد. بنابراین آموزش راه‌اندازی کسب و کار سبب شکل‌گیری یک ایده واحد در فراگیر و فرایند تصمیم‌گیری و اجرای برنامه‌های کسب و کار کامل می‌باشد (موحدی و همکاران، ۱۳۹۳).

۳. آموزش پویای کارآفرینانه: آموزش کارآفرینی باید پویا باشد. آموزش پویا، نوعی آموزش فعال است که تعامل دو جانبه و لحظه به لحظه بین فراگیر و آموزشگر برقرار می‌سازد. در واقع در آموزش پویا هر متغیر جدیدی که توسط فراگیران یا آموزشگر مطرح می‌شود، موجب عکس‌العمل و پویایی روابط تعاملی بین آنها می‌گردد (خطایی و همکاران، ۱۳۸۹).

جزء دانش کارآفرینی را نیز به آن افزود. در این مدل، دانش کارآفرینی به معنای دانش نظری و تجربه‌کاری و شامل ایجاد و توسعه مجموعه‌ای از الگوهای فکری در طول زمان است که کارآفرین را قادر می‌سازد در مقایسه با دیگران، به طور موثرتری به درک، پالایش، تجزیه و تحلیل، تصمیم و عمل بر مبنای فرصت‌ها اقدام کند. در این مدل، دانش بیشتر سبب نگرش واقع‌بینانه‌تر فرد نسبت به فعالیت کارآفرینی می‌شود، همچنین آگاهی بیشتری را درباره انتخاب حرفه آینده برای شخص فراهم کرده و قصد کارآفرین شدن فرد را واقعی می‌نماید که قسمت عمده‌ای از این دانش و آگاهی را می‌توان از طریق آموزش ایجاد کرد (باقرصاد و همکاران، ۱۳۹۲). این آموزش‌ها را می‌توان به چهار دسته تقسیم کرد.

۱. آموزش آگاهی کارآفرینانه: هدف این آموزش‌ها افزایش آگاهی کارآفرینانه در افراد است. این نوع آموزش بر یک یا چند جزء که قصد را مشخص می‌کند تاثیرگذار است که عبارتند از:

نگرش‌های فردی: به میزان ارزشیابی مثبت یا منفی افراد در مورد کارآفرین بودن اشاره دارد. نگرش‌ها پاسخ‌های ارادی، شناختی و احساسی افراد نسبت به اشیاء، سایر افراد، خودشان یا مسائل اجتماعی هستند. **هنجارهای اجتماعی درک شده:** تکالیف اجتماعی درک شده برای انجام رفتار معین را ارزش‌های اجتماعی می‌گویند. این متغیر تحت تاثیر عوامل اجتماعی مانند نگرش‌های فرهنگی، گروه‌ها و شبکه‌های اجتماعی (خانواده، دوستان، همکاران و دیگران) است.

درک امکان‌پذیری: نشان‌دهنده سطح یا میزان درک قابلیت فردی برای راه‌اندازی کسب و کار است. این ادراک با متغیر کنترل رفتاری آجزن در ارتباط است، چون متغیر درک کنترل رفتاری آجزن بر هر دو بعد ارزیابی فرد از توان اداره موفقیت‌آمیز و توان شروع

نشان داد آموزش کارآفرینی در افزایش باور دانشجویان به کارآمدی خود در تبدیل شدن به کارآفرین تاثیر مثبت داشته است. طهماسبی و همکاران (۱۳۹۶) در تحقیقی تحت عنوان تاثیر آموزش‌های کارآفرینی بر رفتار کارآفرینانه دانشجویان حضوری و مجازی دانشکده کارآفرینی دانشگاه تهران به این نتیجه رسیدند بین دانشجویان حضوری و مجازی در خصوص نگرش، کنترل رفتار ادراک شده، قصد کارآفرینانه و رفتار کارآفرینانه تفاوت معناداری وجود دارد.

امیری و همکاران (Amiri et al., 2016) در بررسی تاثیر آموزش کارآفرینی بر نگرش دانشجویان نسبت به کسب و کار نتیجه گرفتند الگوی تربیتی دانشجویان در خانواده، بیشترین و محتوای آموزشی، کمترین تاثیر را بر نگرش دانشجویان نسبت به کسب و کار داشته است. نتایج پژوهش مارسچ و همکاران (Maresch et al., 2016) تحت عنوان "تاثیر آموزش کارآفرینی بر قصد کارآفرینی دانشجویان علوم و مهندسی" نشان داد رابطه منفی و معنی داری بین هنجارهای ذهنی و قصد کارآفرینی دانشجویان وجود دارد. بوانا و همکاران (Buana et al., 2017) در پژوهشی با عنوان "تاثیر آموزش کارآفرینی بر قصد کارآفرینی دانشجویان با استفاده از مدل لینان" نشان دادند آموزش کارآفرینی بر قصد کارآفرینی، نگرش فردی، هنجارهای اجتماعی و امکان‌پذیری درک شده تاثیر مثبت و معنی‌داری داشته است. پژوهش ژائو و همکاران (Zhao et al., 2005) تحت عنوان "نقش واسطه‌ای خودکارآمدی در توسعه قصد کارآفرینی دانشجویان"، نشان داد خودکارآمدی، یادگیری درک شده از دوره‌های مرتبط با کارآفرینی، تجربه کارآفرینی قبلی و ریسک‌پذیری، بر قصد کارآفرینی تأثیر داشته است. هملسکی و کوربت (Hmieleski and Corbett, 2006) در پژوهشی تحت عنوان "میل به پیشرفت به

۴. آموزش مستمر کارآفرینان: تحقق کارآفرینی مستلزم آموزش مستمر آن از مراحل کودکی تا بزرگسالی در قالب برنامه‌های درازمدت و کوتاه مدت است. در درازمدت باید به تغییر در فلسفه آموزش و پرورش، طراحی منظم تدریس، تئوری نقد و رشد تفکر خلاق در چارچوب ویژگی‌های روان‌شناختی و جامعه‌شناختی توجه نمود. در کوتاه مدت، بالندگی و خلاقیت افراد با ارائه برنامه‌های آموزشی استاندارد باید مدنظر مدیران سازمان‌های متولی کارآفرینی باشد (مهرداد، ۱۳۹۰).

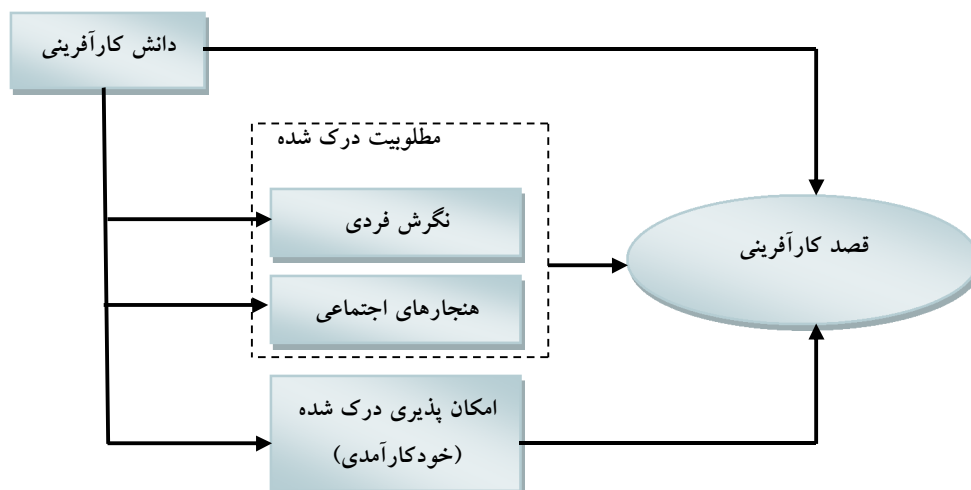
مطالعات انجام شده در زمینه پیش‌بینی قصد کارآفرینی به نتایج مختلفی منجر شده است، از جمله این که آراستی و همکاران (۱۳۹۰) طی پژوهشی تحت عنوان نقش آموزش درس مبانی کارآفرینی در قصد کارآفرینی رشته‌های غیرمدیریت به این نتیجه رسیدند آموزش درس مبانی کارآفرینی بر قصد کارآفرینی دانشجویان و عوامل تعیین‌کننده آن شامل نگرش نسبت به رفتار، هنجارهای ذهنی و درک کنترل رفتاری تاثیرگذار است. محسنی و همکاران (۱۳۹۲) طی پژوهشی تحت عنوان نقش آموزش کارآفرینی در نگرش کارآفرینانه و باور خودکارآمدی عمومی دانشجویان به این نتیجه رسیدند که آموزش کارآفرینی بر نگرش کارآفرینانه و باورهای خودکارآمدی عمومی دانشجویان تاثیر مثبت دارد. کریمی و همکاران (۱۳۹۵) طی پژوهشی تحت عنوان تاثیر آموزش کارآفرینی و سودمندی آن بر قصد کارآفرینانه‌ی دانشجویان کشاورزی دانشگاه‌های غرب کشور به این نتیجه رسیدند آموزش کارآفرینی بر عامل‌های انگیزشی (نگرش، کنترل رفتاری درک‌شده، هنجارهای ذهنی) و قصد کارآفرینانه‌ی دانشجویان تاثیر مثبت و معنی‌دار داشته است. نتایج پژوهش قناعتی و همکاران (۱۳۹۶) تحت عنوان تاثیر آموزش کارآفرینی بر قصد کارآفرینانه دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی سبزوار

شده است. از آنجا که یکی از اهداف مهم اجرای برنامه‌های رسمی آموزش کارآفرینی در دانشگاه‌ها شکل‌گیری قصد کارآفرینی در دانشجویان است، بنابراین بررسی تاثیر این آموزش‌ها در واقع سنجش اثربخشی آموزش خواهد بود که به چه میزان در تصمیم‌گیری دانشجو برای راه‌اندازی یک کسب و کار جدید نقش داشته است. در نتیجه هدف کلی این تحقیق بررسی تاثیر آموزش‌های رسمی کارآفرینی بر قصد کارآفرینی دانشجویان در دانشگاه علوم کشاورزی و منابع طبیعی گرگان بود. هدف اختصاصی تحقیق شامل تاثیر آموزش‌های رسمی کارآفرینی بر قصد کارآفرینی، نگرش فردی، هنجارهای اجتماعی و درک امکان‌پذیری دانشجویان دریافت‌کننده آموزش‌های رسمی کارآفرینی بود.

روش‌شناسی تحقیق: تحقیق کمی حاضر را از منظر جمع‌آوری اطلاعات، می‌توان توصیفی-پیمایشی برشمرد. طرح تحقیق به کار رفته در این مطالعه علی-مقایسه‌ای است. جامعه آماری شامل کلیه دانشجویان دریافت‌کننده آموزش رسمی کارآفرینی، به تعداد ۱۶۸ نفر و غیردریافت‌کننده آموزش رسمی کارآفرینی، به تعداد ۱۴۱ نفر و در رشته‌های مکانیک و ماشین‌های صنایع غذایی، علوم و مهندسی آب، علوم خاک، باغبانی و تولیدات گیاهان دارویی و معطر در دانشگاه علوم کشاورزی و منابع طبیعی گرگان بودند. شیوه نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای با انتساب بود، به این معنا که هر رشته به عنوان یک طبقه در نظر گرفته شد و متناسب با تعداد دانشجوی هر رشته، به انتخاب نمونه آن اقدام شد. در گروه دریافت‌کننده آموزش رسمی کارآفرینی، نمونه‌ای به حجم ۷۶ نفر و در گروه غیردریافت‌کننده آموزش رسمی کارآفرینی، نمونه‌ای به حجم ۷۰ نفر با استفاده از فرمول کوکران، انتخاب شدند (جدول ۱).

عنوان پیش‌بینی‌کننده قصد کارآفرینی" به این نتیجه رسیدند که قصد کارآفرینانه به طور قابل توجهی با مولفه‌های شخصیت، انگیزه، سبک شناختی، مدل‌های اجتماعی و میل به پیشرفت ارتباط دارد و قوی‌ترین رابطه بین قصد کارآفرینی و میل به پیشرفت است. ویلسون و همکاران (Wilson et al., 2007) در پژوهشی تحت عنوان "رابطه بین جنسیت، خودکارآمدی کارآفرینانه و قصد کارآفرینی" نشان دادند جنسیت تاثیر مشابهی بر خودکارآمدی کارآفرینانه داشته است. همچنین آموزش کارآفرینی تاثیر بیشتری بر خودکارآمدی کارآفرینانه زنان در مقایسه با مردان داشته است. نتایج تحقیق کریمی و همکاران (Karimi et al., 2016) تحت عنوان "تأثیر آموزش کارآفرینی، مطالعه اهداف کارآفرینی دانشجویان ایرانی و شناسایی فرصت‌ها" نشان داد برنامه‌های آموزشی غیررسمی کارآفرینی به طور قابل توجهی قصد کارآفرینی دانشجویان را افزایش داده است اما برنامه‌های آموزشی رسمی این افزایش را ایجاد نکرده‌اند.

با توجه به مبانی نظری و بررسی پیشینه می‌توان مدل نظری تحقیق را ارائه داد (شکل ۱)، که در واقع همان مدل لینان (۲۰۰۴) است که همان گونه که پیشتر گفته شد مدلی است که ترکیبی از مدل آجرن (۱۹۹۱) و مدل شاپیرو و سوکل (۱۹۸۲) است با این تفاوت که جزء دانش کارآفرینی نیز به آن افزوده شده است. همچنین می‌توان نتیجه گرفت تصمیم‌گیری برای راه‌اندازی یک کسب و کار جدید، و به تعبیری قصد کارآفرینی، یکی از مهم‌ترین مراحل توسعه رفتارها و اقدامات کارآفرینی است و نتایج پژوهش‌های مختلف هم بیانگر آن است که قصد کارآفرینی مهم‌ترین پیش‌بینی‌کننده رفتار کارآفرینی در آینده می‌باشد و در عین حال عوامل مختلفی بر آن تاثیر دارند که در تحقیقات گذشته کمتر به آن‌ها توجه

شکل ۱- چارچوب مفهومی تحقیق (منبع Linan, 2004)

روان شناختی و جامعه شناختی کارآفرینان، کارآفرینی مستقل و سازمانی، مهارت‌های کارآفرینانه و کسب و کار و .. تدریس می‌شود و در بخش عملی مطالعه موردی یک فعالیت کارآفرینانه کشاورزی، دعوت از کارآفرینان بخش کشاورزی و تعامل و گفتگوی آنان با دانشجویان و بازدید از محیط فعالیت کارآفرینان انجام می‌شود.

لازم به ذکر است منظور از آموزش رسمی کارآفرینی در این تحقیق همان درس کارآفرینی است که در دانشگاه علوم کشاورزی و منابع طبیعی گرگان به صورت اختیاری برای رشته‌های مکانیک و ماشین‌های صنایع غذایی، علوم و مهندسی آب، علوم خاک، باغبانی و تولیدات گیاهان دارویی و معطر ارائه می‌شود. در بخش نظری درس مباحثی چون سیری در تاریخچه کارآفرینی، مدل‌های کارآفرینی، ویژگی‌های

جدول ۱- رشته‌های تحصیلی و تعداد کل و حجم نمونه در دو گروه دریافت کننده و غیردریافت کننده آموزش رسمی

غیر دریافت کننده آموزش						دریافت کننده آموزش						گروه
دختر	پسر	نمونه	دختر	پسر	کل	دختر	پسر	نمونه	دختر	پسر	کل	رشته
۱۳	۲۱	۳۴	۲۶	۴۳	۶۹	۹	۳۲	۴۱	۱۸	۷۳	۹۱	مکانیک و ماشین‌های صنایع غذایی
۷	۱۱	۱۸	۱۴	۲۲	۳۶	۸	۷	۱۵	۱۷	۱۶	۳۳	علوم و مهندسی آب
۶	۸	۱۴	۱۳	۱۶	۲۹	۱۲	۵	۱۷	۲۵	۱۲	۳۷	علوم خاک
۳	۱	۴	۷	۲	۹	۲	۱	۳	۵	۲	۷	باغبانی و گیاهان دارویی و معطر
۲۹	۴۱	۷۰	۶۰	۸۳	۱۴۳	۳۱	۴۵	۷۶	۶۵	۱۰۳	۱۶۸	جمع

است و برای بررسی تأثیر آموزش بر قصد کارآفرینی استفاده می‌شود. با توجه به آنچه گفته شد این پرسشنامه شامل ۶ بخش ویژگی‌های فردی و اقتصادی (۱۶ سوال)، قصد کارآفرینی (۶ سوال)، دانش

ابزار گردآوری داده‌ها، پرسشنامه استاندارد لینان و همکاران (۲۰۱۱) بود که دربردارنده تمامی اجزا و عناصر مدل آجزن و شاپیرو و سوکل است با این تفاوت که جزء دانش کارآفرینی نیز به آن افزوده شده

منابع طبیعی گرگان مورد تأیید قرار گرفت و پایایی آن با محاسبه ضریب آلفای کرونباخ مشخص شد. هر چند مقدار این ضریب در مورد نگرش فردی کمی پایین بود ولی مقادیر این ضریب در مورد سایر متغیرها بیانگر این است که ابزار سنجش از پایایی لازم برخوردار بوده است (جدول ۲).

کارآفرینی (۶ سوال)، نگرش فردی (۱۱ سوال)، هنجارهای اجتماعی درک شده (۱۵ سوال) و درک امکان‌پذیری (۱۱ سوال) بود که همگی در قالب طیف لیکرت (کاملاً مخالفم = ۱، مخالفم = ۲، تاحدی موافقم = ۳، موافقم = ۴ و کاملاً موافقم = ۵) طراحی شد. روایی پرسشنامه از سوی اعضای هیأت علمی گروه ترویج و آموزش کشاورزی دانشگاه علوم کشاورزی و

جدول ۲- ضرایب آلفای کرونباخ

متغیرها	ضریب آلفای کرونباخ
قصد کارآفرینی	۰/۸۹۲
دانش کارآفرینی	۰/۸۰۵
نگرش فردی	۰/۶۲۳
هنجار اجتماعی	۰/۶۹۳
درک امکان‌پذیری	۰/۸۵۰

نتایج

نتایج نشان داد بیشتر دانشجویان دریافت‌کننده آموزش رسمی کارآفرینی، پسر (۵۹/۲ درصد) و میانگین سن آنان ۲۲ سال بود. ۹۳/۴ درصد ساکن شهر، تعداد افراد خانواده ۵۲/۶ درصد آنان بین ۲ تا ۴ نفر و درآمد ماهیانه خانواده بیشتر آنان (۳۶/۸ درصد)، کمتر از بیست میلیون ریال بود. میانگین تجربه‌کاری آنان ۱/۵ سال بود و ۳۵/۵ درصد آنان دارای تجربه شغل آزاد بودند که از این میان ۱۴/۵ درصد همچنان به شغل خود ادامه داده و بقیه شغل خود را رها کرده‌اند.

دیدگاه‌های دانشجویان در مورد درس نشان داد اکثر آنان (۵۶/۶ درصد)، درس کارآفرینی را بسیار جذاب ارزیابی کرده‌اند. ۵۲/۶ درصد تاثیر درس در شکل‌گیری ویژگی‌های کارآفرینانه در خود را زیاد دانسته، ۵۲/۷ درصد معتقدند درس در ایجاد مهارت‌ها و توانایی‌های کارآفرینانه در آنان موفق عمل کرده است. در عین حال کمتر از نیمی از آنان (۴۷/۴

درصد)، درس را در شناخت محیط کسب و کار به دانشجو موفق ارزیابی کرده و همچنین کمتر از نیمی از آنان (۴۴/۸ درصد)، به تاثیر مثبت درس در ایجاد قصد کارآفرین شدن خود در سه سال آینده اشاره کرده‌اند.

بیشتر دانشجویان غیردریافت‌کننده آموزش رسمی کارآفرینی، پسر (۵۸/۶ درصد)، و میانگین سن آنان ۲۲ سال بود. ۷۸/۶ درصد ساکن شهر، تعداد افراد خانواده ۵۴/۳ درصد آنان بین ۲ تا ۴ نفر و درآمد ماهیانه خانواده بیشتر آنان (۴۴/۳ درصد)، کمتر از بیست میلیون ریال بود. میانگین تجربه‌کاری آنان ۱/۵ سال بود و ۲۴/۳ درصد آنان دارای تجربه شغل آزاد بودند که از این میان ۱۴/۳ درصد همچنان به شغل خود ادامه داده و بقیه شغل خود را رها کرده‌اند.

نتایج مربوط به شاخصه‌های توصیفی گویه‌های قصد کارآفرینی در جدول ۳ نشان داد در مورد دانشجویان دریافت‌کننده آموزش گویه‌های "قصد راه‌اندازی یک واحد کاری را در آینده دارم" با

یک واحد کاری در آینده هستیم" با میانگین ۳/۸۰، "برای راه‌اندازی واحد کاری مورد نظرم، هر تلاشی را انجام خواهم داد" با میانگین ۳/۷۸ و "قصد راه‌اندازی یک واحد کاری را در آینده دارم" با میانگین ۳/۷۴ در اولویت اول تا سوم قرار دارند. همچنین گویه‌های "به طور بسیار جدی در فکر راه‌اندازی یک کسب و کار جدید هستیم" با میانگین ۳/۶۸، "حاضریم برای کارآفرین شدن با همه مشکلات مبارزه کنم" با میانگین ۳/۴۶ و "هدف شغلی من کارآفرین شدن است" با میانگین ۳/۱۰، از کمترین اهمیت برخوردار بودند. در مورد دانشجویان غیردریافت کننده آموزش گویه‌های "مصمم به ایجاد

میانگین ۳/۷۲، "مصمم به ایجاد یک واحد کاری در آینده هستیم" با میانگین ۳/۶۵ و "برای راه‌اندازی واحد کاری مورد نظرم، هر تلاشی را انجام خواهم داد" با میانگین ۳/۶۴، در اولویت اول تا سوم قرار دارند. همچنین گویه‌های "به طور بسیار جدی در فکر راه‌اندازی یک کسب و کار جدید هستیم" با میانگین ۳/۵۲، "حاضریم برای کارآفرین شدن با همه مشکلات مبارزه کنم" با میانگین ۳/۴۶ و "هدف شغلی من کارآفرین شدن است" با میانگین ۳/۱۰، از کمترین اهمیت برخوردار بودند. در مورد دانشجویان غیردریافت کننده آموزش گویه‌های "مصمم به ایجاد

جدول ۳- شاخصه‌های توصیفی مربوط به گویه‌های قصد کارآفرینی

دریافت کننده آموزش		غیردریافت کننده آموزش		گویه	
رتبه	انحراف معیار	رتبه	انحراف معیار	رتبه	انحراف معیار
۵	۱/۱۴	۵	۰/۹۴	۳/۴۶	۳/۴۶
۶	۱/۰۷	۶	۱/۰۴	۳/۱۰	۳/۱۰
۲	۰/۹۱	۳	۰/۹۱	۳/۶۴	۳/۶۴
۱	۱/۰۰	۲	۰/۹۰	۳/۶۵	۳/۶۵
۴	۱/۰۹	۴	۰/۹۸	۳/۵۲	۳/۵۲
۳	۱/۰۵	۱	۰/۹۴	۳/۷۲	۳/۷۲

* دامنه میانگین بین ۱ تا ۵ می‌باشد.

دیگران به عنوان یک کارآفرین" با میانگین ۳ و "میزان اطلاع از شناخته‌شدن دیگران به عنوان یک کارآفرین خوب" با میانگین ۲/۶۶، در آخرین اولویت‌ها قرار دارند. در گروه دانشجویان غیردریافت کننده آموزش، گویه‌های "میزان آگاهی از فعالیت‌های خانواده به عنوان یک کارآفرین" با میانگین ۳/۵۰، "میزان آگاهی از فعالیت‌های دیگران به عنوان یک کارآفرین" با میانگین ۳/۳۸ و "میزان اطلاع از شناخته‌شدن خانواده به عنوان یک کارآفرین خوب" با میانگین ۳/۳۵، در اولویت اول تا سوم قرار دارند. همچنین گویه‌های "میزان آگاهی از فعالیت‌های

نتایج مربوط به شاخصه‌های توصیفی گویه‌های دانش کارآفرینی در جدول ۴ نشان می‌دهد در مورد دانشجویان دریافت کننده آموزش، گویه‌های "میزان آگاهی از فعالیت‌های خانواده به عنوان یک کارآفرین" با میانگین ۳/۴۶، "میزان اطلاع از شناخته‌شدن خانواده به عنوان یک کارآفرین خوب" با میانگین ۳/۳۲ و "میزان آگاهی از فعالیت‌های دوست به عنوان یک کارآفرین" با میانگین ۳/۲۸، در اولویت اول تا سوم قرار دارند. همچنین گویه‌های "میزان اطلاع از شناخته‌شدن دوست به عنوان یک کارآفرین خوب" با میانگین ۳/۱۷، "میزان آگاهی از فعالیت‌های

دوست به عنوان یک کارآفرین" با میانگین ۳/۰۷، شناخته شدن دوست به عنوان یک کارآفرین خوب" با "میزان اطلاع از شناخته شدن دیگران به عنوان یک کارآفرین خوب" با میانگین ۲/۹۴ و "میزان اطلاع از

جدول ۴- شاخصه‌های توصیفی مربوط به گویه‌های دانش کارآفرینی

دریافت کننده آموزش			غیردریافت کننده آموزش			گویه
رتبه	انحراف معیار	میانگین *	رتبه	انحراف معیار	میانگین *	دانش کارآفرینی
۱	۱/۰۹	۳/۵۰	۱	۱/۲۳	۳/۴۶	میزان آگاهی از فعالیت‌های خانواده به عنوان یک کارآفرین
۳	۱/۰۸	۳/۳۵	۲	۱/۰۲	۳/۳۲	میزان اطلاع از شناخته شدن خانواده به عنوان یک کارآفرین خوب
۴	۱/۲۸	۳/۰۷	۳	۱/۳۰	۳/۲۸	میزان آگاهی از فعالیت‌های دوست به عنوان یک کارآفرین
۶	۱/۱۵	۲/۵۷	۴	۱/۱۲	۳/۱۷	میزان اطلاع از شناخته شدن دوست به عنوان یک کارآفرین خوب
۵	۱/۰۵	۲/۹۴	۶	۱/۰۳	۲/۶۶	میزان اطلاع از شناخته شدن دیگران به عنوان یک کارآفرین خوب
۲	۱/۲۴	۳/۳۸	۵	۱/۱۰	۳/۰۰	میزان آگاهی از فعالیت‌های دیگران به عنوان یک کارآفرین

* دامنه میانگین بین ۱ تا ۵ می باشد.

۳/۹۷ و "کارآفرین بودن خشنودی زیادی را برای من در بر دارد" با میانگین ۳/۸۲، در اولویت اول تا سوم قرار دارند. همچنین گویه‌های "کارآفرین بودن منافع بیشتری نسبت به مضراتش برای من دارد" با میانگین ۳/۵۵، "گرایش نسبت به شغل آزاد با توجه به کلیه مزایا و معایب" با میانگین ۳/۲۱ و "تمایل به اشتغال به عنوان کار به عنوان کارمند" با میانگین ۳/۰۵، در آخرین اولویت‌ها قرار دارند.

نتایج مربوط به شاخصه‌های توصیفی گویه‌های هنجارهای اجتماعی درک شده در جدول ۶ نشان می‌دهد در مورد دانشجویان دریافت کننده آموزش، گویه‌های "میزان موافقت خانواده با تصمیم دانشجویان برای ایجاد یک شرکت" با میانگین ۴/۲۱، "میزان موافقت اساتید با تصمیم دانشجویان برای ایجاد یک شرکت" با میانگین ۳/۹۳ و "فعالیت‌های کارآفرینانه بسیار مخاطره‌آمیز در نظر گرفته شده، در حالی که ارزشمند است" با میانگین ۳/۶۴، در اولویت اول تا سوم قرار دارند. همچنین گویه‌های "میزان موافقت دانشجویان با تصمیم شما برای ایجاد یک شرکت" با

نتایج مربوط به شاخصه‌های توصیفی گویه‌های نگرش فردی در جدول ۵ نشان می‌دهد در مورد دانشجویان دریافت کننده آموزش، گویه‌های "اگر فرصت و منابع مالی و انسانی داشتم علاقه‌مند به تاسیس یک واحد کاری بودم" با میانگین ۴/۰۳، "کارآفرین بودن خشنودی زیادی را برای من در بردارد" با میانگین ۳/۸۵ و "تمایل به اشتغال به شروع و راه‌اندازی شرکت یا کسب و کار جدید" با میانگین ۳/۷۶، در اولویت اول تا سوم قرار دارند. همچنین گویه‌های "تمایل به اشتغال به عنوان کار به عنوان کارمند" با میانگین ۳/۵۰، "کارآفرین بودن منافع بیشتری نسبت به مضراتش برای من دارد" با میانگین ۳/۳۰ و "گرایش نسبت به شغل آزاد با توجه به کلیه مزایا و معایب" با میانگین ۳/۰۹، در آخرین اولویت‌ها قرار دارند. در گروه دانشجویان غیردریافت کننده آموزش، گویه‌های "اگر فرصت و منابع مالی و انسانی داشتم علاقه‌مند به تاسیس یک واحد کاری بودم" با میانگین ۴/۳۲، "تمایل به اشتغال به شروع و راه‌اندازی شرکت یا کسب و کار جدید" با میانگین

میانگین ۳/۱۱، "نقش کارآفرین در اقتصاد به قدر کافی مشخص نشده است" با میانگین ۲/۴۰ و "بسیاری از مردم به سختی می‌پذیرند که کارآفرین باشند" با میانگین ۲/۳۶، در آخرین اولویت‌ها قرار دارند.

جدول ۵- شاخصه‌های توصیفی مربوط به گویه‌های نگرش فردی

دریافت کننده آموزش		غیردریافت کننده آموزش		گویه		
رتبه	انحراف معیار	رتبه	انحراف معیار	نگرش فردی		
۱۱	۱/۵۱	۳/۰۵	۹	۱/۵۱	۳/۵۰	اشتغال به کار به عنوان کارمند
۲	۱/۰۷	۳/۹۷	۳	۱/۱۴	۳/۷۷	اشتغال به شروع و راه‌اندازی شرکت یا کسب و کار جدید
۷	۱/۲۹	۳/۷۱	۶	۱/۱۹	۳/۶۳	اشتغال با ادامه تحصیل جهت کسب و آمادگی کاری و تحصیلی بیشتر
۶	۱/۲۶	۳/۷۲	۴	۱/۲۹	۳/۷۶	استخدام در سازمان یا شرکت دولتی یا خصوصی با توجه به کلیه مزایا و معایب
۱۰	۱/۲۴	۳/۲۱	۱۱	۱/۲۲	۳/۰۹	گرایش به شغل آزاد با توجه به کلیه مزایا و معایب
۴	۱/۱۱	۳/۷۴	۷	۱/۲۸	۳/۵۷	گرایش به کارآفرینی با توجه به کلیه مزایا و معایب
۹	۰/۹۲	۳/۵۵	۱۰	۰/۹۲	۳/۳۰	کارآفرین بودن منافع بیشتری نسبت به مضراتش برای من دارد.
۵	۱/۰۶	۳/۷۳	۵	۰/۸۸	۳/۷۵	کارآفرین به عنوان یک شغل برای من جذاب است.
۱	۰/۹۲	۴/۳۲	۱	۰/۹۹	۴/۰۳	اگر فرصت و منابع مالی و انسانی داشتم علاقه مند به تاسیس یک واحد کاری بودم
۳	۱/۰۳	۳/۸۲	۲	۰/۹۱	۳/۸۵	کارآفرین بودن خشنودی زیادی را برای من در بر دارد
۸	۱/۰۹	۳/۵۸	۸	۰/۹۳	۳/۵۲	از میان گزینه‌های کاری من ترجیح می‌دهم یک کارآفرین باشم.

* دامنه میانگین بین ۱ تا ۵ می‌باشد.

"برخورداری از شایستگی‌های توان حل مساله" با میانگین ۳/۶۹، "اگر برای راه‌اندازی یک شرکت اقدام کنم به احتمال زیاد موفق خواهم شد" با میانگین ۳/۶۴ و "برخورداری از شایستگی‌های مهارت‌های رهبری و ارتباطات" با میانگین ۳/۵۹، در اولویت اول تا سوم قرار دارند. همچنین گویه‌های "می‌دانم که چگونه فعالیت‌های کارآفرینانه را توسعه دهم" با میانگین ۳/۱۳، "جزئیات عملی راه‌اندازی یک شرکت را می‌دانم" با میانگین ۲/۹۰ و "برای من راه‌اندازی یک شرکت و حفظ آن، کار آسانی خواهد بود" با میانگین ۲/۸۶، در آخرین اولویت‌ها قرار دارند.

در مورد دانشجویان غیردریافت کننده آموزش، گویه‌های "میزان برخورداری از شایستگی‌های مهارت‌های رهبری و ارتباطات" با میانگین ۳/۵۹، "اگر برای راه‌اندازی یک شرکت اقدام کنم به احتمال زیاد موفق خواهم شد" با میانگین ۳/۶۱ و

در مورد دانشجویان غیردریافت کننده آموزش، گویه‌های "میزان موافقت خانواده با تصمیم دانشجوی برای ایجاد یک شرکت" با میانگین ۴/۰۴، "میزان موافقت اساتید با تصمیم دانشجو برای ایجاد یک شرکت" با میانگین ۳/۹۷ و "میزان ارزش فعالیت‌های کارآفرینانه نسبت به سایر فعالیت‌ها و مشاغل در بین اساتید" با میانگین ۳/۸۴، در اولویت اول تا سوم قرار دارند. همچنین گویه‌های "فعالیت‌های کارآفرینانه با فرهنگ کشور من سازگاری ندارد" با میانگین ۲/۸۴، "بسیاری از مردم به سختی می‌پذیرند که کارآفرین باشند" با میانگین ۲/۴۰ و "نقش کارآفرین در اقتصاد به قدر کافی مشخص نشده است" با میانگین ۲/۱۱، در آخرین اولویت‌ها قرار دارند.

نتایج مربوط به شاخصه‌های توصیفی گویه‌های درک امکان‌پذیری در جدول ۷ نشان می‌دهد در مورد دانشجویان دریافت کننده آموزش، گویه‌های

"می دانم که چگونه فعالیت‌های کارآفرینانه را توسعه دهم" با میانگین ۲/۷۵ و "جزئیات عملی راه‌اندازی یک شرکت را می‌دانم" با میانگین ۲/۷۰، در آخرین اولویت‌ها قرار دارند.

"برخورداری از شایستگی‌های توسعه و گسترش خدمات و محصولات جدید در کسب و کار" با میانگین ۳/۵۸، در اولویت اول تا سوم قرار دارند همچنین گویه‌های "برای من راه‌اندازی یک شرکت و حفظ آن، کار آسانی خواهد بود" با میانگین ۳/۰۵،

جدول ۶- شاخصه‌های توصیفی مربوط به گویه‌های هنجارهای اجتماعی درک شده

دریافت کننده آموزش		غیردریافت کننده آموزش		گویه		
رتبه	انحراف معیار	رتبه	انحراف معیار	میانگین*	هنجار اجتماعی	
۹	۱/۲۱	۳/۲۳	۷	۱/۰۳	۳/۴۴	ارزش فعالیت‌های کارآفرینانه نسبت به سایر فعالیت‌ها و مشاغل در بین خانواده
۱۲	۱/۱۰	۳/۰۱	۱۰	۱/۰۴	۳/۱۸	ارزش فعالیت‌های کارآفرینانه نسبت به سایر فعالیت‌ها و مشاغل در بین بستگان نزدیک
۸	۱/۱۳	۳/۳۰	۹	۱/۰۴	۳/۳۱	ارزش فعالیت‌های کارآفرینانه نسبت به سایر فعالیت‌ها و مشاغل در بین دوستان
۳	۱/۱۲	۳/۸۴	۵	۱/۱۷	۳/۶۱	ارزش فعالیت‌های کارآفرینانه نسبت به سایر فعالیت‌ها و مشاغل در بین اساتید
۱۰	۱/۲۵	۳/۲۲	۸	۱/۱۸	۳/۳۵	ارزش فعالیت‌های کارآفرینانه نسبت به سایر فعالیت‌ها و مشاغل در بین دانشجویان
۱	۱/۰۴	۴/۰۴	۱	۰/۸۹	۴/۲۱	موافقت خانواده با تصمیم شما برای ایجاد یک شرکت
۶	۱/۰۷	۳/۶۲	۴	۱/۰۵	۳/۶۰	موافقت بستگان نزدیک با تصمیم شما برای ایجاد یک شرکت
۵	۱/۰۲	۳/۷۲	۶	۱/۱۲	۳/۴۸	موافقت دوستان با تصمیم شما برای ایجاد یک شرکت
۲	۰/۸۸	۳/۹۷	۲	۱/۰۲	۳/۹۳	موافقت اساتید با تصمیم شما برای ایجاد یک شرکت
۷	۱/۰۳	۳/۴۸	۱۳	۱/۱۱	۳/۱۱	موافقت دانشجویان با تصمیم شما برای ایجاد یک شرکت
۱۳	۱/۲۵	۲/۸۴	۱۲	۱/۱۳	۳/۱۳	فعالیت‌های کارآفرینانه با فرهنگ کشور من سازگاری ندارد.
۱۵	۰/۹۴	۲/۱۱	۱۴	۰/۹۸	۲/۴۰	نقش کارآفرین در اقتصاد به قدر کافی مشخص نشده است.
۱۴	۰/۸۹	۲/۴۰	۱۵	۰/۹۷	۲/۳۶	بسیاری از مردم به سختی می‌پذیرند که کارآفرین باشند.
۴	۰/۸۹	۳/۷۴	۳	۰/۹۳	۳/۶۴	فعالیت‌های کارآفرینانه بسیار مخاطره‌آمیز در نظر گرفته شده، در حالیکه ارزشمند است.
۱۱	۱/۰۹	۳/۱۴	۱۱	۱/۰۸	۳/۱۵	این باور رایج است که کارآفرین از دیگران بهره‌کشی می‌کند

* دامنه میانگین بین ۱ تا ۵ می باشد.

جدول ۷- شاخصه‌های توصیفی مربوط به گویه‌های درک امکان‌پذیری

دریافت کننده آموزش		غیردریافت کننده آموزش		گویه		
رتبه	انحراف معیار	رتبه	انحراف معیار	میانگین*	درک امکان‌پذیری	
۹	۱/۱۴	۳/۰۵	۱۱	۱/۱۵	۲/۸۶	برای من راه‌اندازی یک شرکت و حفظ آن، کار آسانی خواهد بود.
۶	۱/۱۰	۳/۳۵	۶	۱/۰۲	۳/۵۲	برای راه‌اندازی یک کسب و کار با قابلیت رشد سریع، آماده ام.
۱۱	۱/۱۳	۲/۷۰	۱۰	۱/۰۸	۲/۹۰	جزئیات عملی راه‌اندازی یک شرکت را می‌دانم.
۱۰	۱/۰۸	۲/۷۵	۹	۱/۰۶	۳/۱۳	می دانم که چگونه فعالیت‌های کارآفرینانه را توسعه دهم.
۲	۱/۱۴	۳/۶۱	۲	۰/۹۷	۳/۶۴	اگر برای راه‌اندازی یک شرکت اقدام کنم به احتمال زیاد موفق خواهم شد
۸	۱/۰۵	۳/۰۷	۸	۱/۰۲	۳/۱۷	برخورداری از شایستگی‌های تشخیص فرصت‌های راه‌اندازی کسب و کار
۵	۰/۹۲	۳/۵۲	۵	۰/۹۷	۳/۵۳	برخورداری از شایستگی‌های قدرت ابتکار و خلاقیت
۴	۰/۸۶	۳/۵۷	۱	۰/۷۳	۳/۶۹	برخورداری از شایستگی‌های توان حل مساله
۱	۰/۹۹	۳/۷۸	۳	۰/۹۸	۳/۵۹	برخورداری از شایستگی‌های مهارت‌های رهبری و ارتباطات
۳	۰/۹۰	۳/۵۸	۴	۰/۹۰	۳/۵۴	برخورداری از شایستگی‌های توسعه خدمات و محصولات جدید در کسب و کار
۷	۱/۰۷	۳/۲۷	۷	۱/۱۰	۳/۳۴	برخورداری از شایستگی‌های ایجاد و توسعه شبکه اجتماعی متشکل از کارآفرینان

* دامنه میانگین بین ۱ تا ۵ می باشد.

معنی‌داری از نظر قصد کارآفرینی وجود ندارد. همچنین از نظر متغیرهای موثر بر قصد کارآفرینی چون دانش کارآفرینی، نگرش فردی، هنجارهای اجتماعی درک شده و درک امکان‌پذیری، بین دو گروه تفاوت معنی‌داری وجود ندارد (جدول ۸).

با توجه به انجام آزمون کولموگروف-اسمیرنف و نرمال نبودن توزیع داده‌های متغیرها، برای مقایسه قصد کارآفرینی و متغیرهای تاثیرگذار بر آن در گروه‌های دریافت کننده و غیردریافت کننده آموزش رسمی کارآفرینی از آزمون ناپارامتری من‌ویتنی استفاده شد. نتایج آزمون نشان داد که بین دو گروه تفاوت

جدول ۸- مقایسه قصد کارآفرینی و متغیرهای تاثیرگذار بر آن در گروه‌های دریافت کننده و غیردریافت کننده آموزش رسمی کارآفرینی

متغیر گروه بندی	تعداد	نوع گروه	میانگین	مقدار آزمون	Z	Sig
قصد کارآفرینی	۷۶	دریافت کننده آموزش	۷۱/۰۵	۲۴۷۴	-۰/۷۳۴	۰/۴۶۳
	۷۰	غیردریافت کننده آموزش	۷۶/۱۶			
دانش کارآفرینی	۷۶	دریافت کننده آموزش	۱۳/۴۴	۶۰/۵۰۰	-۰/۴۳۹	۰/۶۶۱
	۷۰	غیردریافت کننده آموزش	۱۲/۰۶			
نگرش فردی	۷۶	دریافت کننده آموزش	۷۱/۴۳	۲۵۰۲/۵	-۰/۶۱۹	۰/۵۳۶
	۷۰	غیردریافت کننده آموزش	۷۵/۷۵			
هنجارهای اجتماعی درک شده	۷۶	دریافت کننده آموزش	۷۴/۶۱	۲۵۷۶	-۰/۳۳۰	۰/۷۴۲
	۷۰	غیردریافت کننده آموزش	۷۲/۳۰			
درک امکان پذیری	۷۶	دریافت کننده آموزش	۷۴/۰۴	۲۶۱۹	-۰/۱۶۱	۰/۸۷۲
	۷۰	غیردریافت کننده آموزش	۷۲/۹۱			

بحث و نتیجه‌گیری

اند و با یافته کریمی و همکاران (Karimi et al., 2016)، همخوانی دارد که در تحقیق خود نتیجه گرفتند برنامه‌های آموزشی رسمی کارآفرینی به طور قابل توجهی قصد کارآفرینی دانشجویان ایرانی را افزایش نداده است. با توجه به نتایج این بخش توجه به گسترش محیط آموزش به محیط واقعی کسب و کار و تعامل نزدیک دانشجویان با افراد با تجربه در آن‌ها، مورد توصیه است. همچنین نتایج بیانگر عدم وجود تفاوت معنی‌دار بین دو گروه دانشجویان دریافت کننده و غیردریافت کننده آموزش رسمی کارآفرینی از نظر متغیرهای موثر بر قصد کارآفرینی یعنی دانش کارآفرینی، نگرش فردی، هنجارهای اجتماعی درک شده و درک امکان‌پذیری بود. این بدان معناست که درس در ایجاد و توسعه مجموعه‌ای از الگوهای فکری که در طول زمان دانشجو را قادر سازد در مقایسه با دیگران، به‌طور موثرتری به درک،

این تحقیق با هدف بررسی تاثیر آموزش رسمی کارآفرینی بر قصد کارآفرینی دانشجویان دانشگاه علوم کشاورزی و منابع طبیعی انجام شد. نتایج نشان داد بین دو گروه دانشجویان دریافت کننده و غیردریافت کننده آموزش رسمی کارآفرینی تفاوت معنی‌داری از نظر قصد کارآفرینی وجود نداشته است که به معنای این است که درس کارآفرینی به رغم جذابیت، تاثیر در شکل‌گیری ویژگی‌ها، مهارت‌ها و توانایی‌های کارآفرینانه در دانشجویان، نتوانسته در شناخت محیط واقعی کسب و کار به دانشجو و ایجاد قصد کارآفرین شدن در آنان در آینده موفق عمل کند. این یافته مغایر با یافته‌های آراستی و همکاران (۱۳۹۰)، کریمی و همکاران (۱۳۹۵) و قناعتی و همکاران (۱۳۹۶) است که در مطالعات خود به تاثیر مثبت آموزش رسمی کارآفرینی بر قصد کارآفرینی دانشجویان اشاره کرده-

- دانشجویان رشته‌های فنی و حرفه‌ای. فصل‌نامه کارآفرینی، (۴): ۳۶-۲۱.
۳. خسروی پور، ب. و کیخواه، ش. ۱۳۹۲. آموزش کارآفرینی، رویکردی کارآمد در جهت اشتغال دانشجویان کشاورزی. ماهنامه اجتماعی، اقتصادی، علمی و فرهنگی کار و جامعه، ۱۶۳: ۳۹-۲۶.
۴. خطائی، س. عالمی، ا. پوررضاییان، م و آیت‌اللهی، ح. ۱۳۸۹. نقش آموزش تعاملی پویا در یادگیری فیلمنامه نویسی انیمیشن. نشریه هنرهای زیبا - هنرهای نمایشی و موسیقی، ۴۱: ۱۳-۲۲.
۵. رضایی، ر. شرفی، ل. نجفلو، ب. و گلباز، ش. ۱۳۹۶. عامل‌های تاثیرگذار بر قصد کارآفرینانه دانشجویان کارشناسی‌ارشد کشاورزی دانشگاه زنجان با تاکید بر اثر میانجی نگرش نسبت به رفتار کارآفرینانه. فصل‌نامه پژوهش مدیریت آموزش کشاورزی، (۴۰): ۹۶-۱۱۱.
۶. رضایی، ر. کریمی، آ. میری کرم، ف. و صفا، ل. ۱۳۹۱. بررسی نیازهای آموزشی دانشجویان کارشناسی‌ارشد رشته‌های کشاورزی در زمینه‌ی کارآفرینی (مورد مطالعه: دانشگاه زنجان). فصل‌نامه توسعه کارآفرینی، (۳): ۶۵-۸۴.
۷. سالازار، م. تیونگ، س. و دیاز، پ. ۲۰۰۰. مقدمه‌های بر کارآفرینی، ترجمه سیامک نطق (۱۳۸۰)، چاپ اول، انتشارات کوهسار، ۱۸۸ ص. .
۸. سعیدی مهرآباد، م. و مهدی، م. ۱۳۸۷. تاثیر آموزش کارآفرینی بر توسعه‌ی رفتارهای کارآفرینانه (مورد مطالعه: آموزش‌های کارآفرینی وزارت کار و امور اجتماعی). فصل‌نامه توسعه کارآفرینی، (۲): ۱-۷۳-۵۷.
۹. شریف، م. جمشیدیان، ع. رحیمی، ح. و نادری، ن. ۱۳۹۰. تحلیل وضعیت آموزش کارآفرینی در آموزش عالی ایران. فصلنامه توسعه کارآفرینی، (۱۱): ۳(۱۱)-۱۰۶-۸۷.
۱۰. طهماسبی، ر. اکبری، م. هوشمند زاده، م. و آهنگرسله بنی، ا. ۱۳۹۶. تاثیر آموزش‌های کارآفرینی بر رفتار کارآفرینانه دانشجویان حضوری و مجازی دانشکده

پلایش، تجزیه و تحلیل، تصمیم و عمل بر مبنای فرصت‌ها اقدام کند (دانش کارآفرینی)، نگرش مثبت نسبت به فعالیت کارآفرینی (نگرش فردی)، درک تکالیف اجتماعی برای بروز رفتار کارآفرینانه (هنجار اجتماعی درک شده) و ایجاد خودباوری و توان شروع کسب و کار و اداره موفقیت آمیز آن (درک امکان-پذیری)، کمتر موفق بوده است. این نتیجه مغایر با یافته‌های آراستی و همکاران (۱۳۹۰)، محسنی و همکاران (۱۳۹۲)، کریمی و همکاران (۱۳۹۵)، قناعتی و همکاران (۱۳۹۶)، طهماسبی و همکاران (۱۳۹۶)، ویلسون و همکاران (Wilson et al., 2007) و ژائو و همکاران (Zhao et al., 2005) بود که در مطالعات خود به تاثیر مثبت دانش کارآفرینی، نگرش فردی، هنجارهای اجتماعی درک شده و درک امکان‌پذیری بر قصد کارآفرینی اشاره کرده‌اند. با توجه به نتایج این بخش، افزایش آگاهی و شناخت دانشجویان از افراد و فعالیت‌های کارآفرینانه آنان در محیط زندگی، توجه بیشتر به تقویت نگرش مثبت کارآفرینی در دانشجویان به رغم تمامی مشکلات و موانع موجود کارآفرینی در محیط زندگی آنان، افزایش درک دانشجویان از ارزش فعالیت‌های کارآفرینانه در اجتماع و ارزش قائل شدن برای آن نسبت به سایر مشاغل و تقویت خودباوری و توان‌مندسازی دانشجویان برای شروع کسب و کار و اداره موفقیت آمیز آن مورد توصیه است.

منابع

۱. آراستی، ز.، سعید بنادکی، س. و ایمانی پور، ن. ۱۳۹۰. نقش آموزش درس " مبانی کارآفرینی " در قصد کارآفرینی رشته‌های غیر مدیریت (مطالعه موردی: دانشکده‌های هنر و ادبیات و علوم انسانی دانشگاه تهران). فصل‌نامه توسعه کارآفرینی، (۱۴): ۴(۱۴)-۱۰۷-۱۲۴.
۲. باقرصاد، و.، زالی، م.ر. رضوی، م. و سعید بنادکی، س. ۱۳۹۲. تاثیر آموزش کارآفرینی بر قصد کارآفرینی

- کارشناسی ارشد دانشکده کشاورزی دانشگاه زنجان.
فصل نامه پژوهش مدیریت آموزش کشاورزی، ۳۵:
۳-۱۵
20. Amiri, S., Fathi, S., Naderi, N. and Delangizan, S. 2016. Identifying the impact of entrepreneurship education on the attitude of students toward business (Case study: Kermanshah's Kar-Danesh Schools). *International Academic Journal of Business Management*, (1): 37-51.
 21. Buana, Y., Hidayat, D. and Prayogi, B. 2017. The Effect of Entrepreneurship Education on Entrepreneurial Intention of University Students by Adopting Linan Model. *Binus Business Review*, 8(1): 67-75.
 22. Hmieleski, K.M. and Corbett, A.C. 2006. Proclivity for improvisation as a predictor of entrepreneurial intentions. *Journal of Small Business Management*, 44 (1): 45-63.
 23. Karimi, S., Biemans, H., Land, T., Chizari, M. and Mulder, M. 2016. The impact of entrepreneurship education: A study of Iranian students' entrepreneurial intentions and opportunity identification. *Journal of Small Business Management*, 54 (1): 187-209.
 24. Levie, J. 1999. Entrepreneurship: my thane reality. *Science & Public Affairs*, 17: 24-25.
 25. Linan, F. 2004. Intention-based models of entrepreneurship education. *Piccola Impresa/ Small Business*, 26: 124-136.
 26. Linan, F., Rodriguez-Cohard, J.C. and Rueda-Cantuche, M. 2011. Factors affecting entrepreneurial intention levels: arole for education. *International Entrepreneurship and Management Journal*, 7(2): 195-218.
 27. Maresch, D., Harms, R., Kailer, N. and Wimmer-Wurm, B. 2016. The impact of entrepreneurship education on the entrepreneurial intention of students in science and engineering versus business studies university programs. *Technological Forecasting & Social Change*, 104: 172-179.
 28. Wilson, F., Kickul, J. and Marlino, D. 2007. Gender-self- entrepreneurial efficacy and entrepreneurial intention: career for implications entrepreneurship education. *Entrepreneurship Theory and Practice*, 30(1): 387- 406.
 29. Zhao, H., Seibert, S.E. and Hills, G.E. 2005. The mediating role of self-efficacy in the development of entrepreneurial intentions. *Journal of Applied Psychology*, 90 (6): 1265-1272.
- کارآفرینی دانشگاه تهران. فصل نامه آموزش مهندسی ایران، (۷۵): ۱۹-۱۲۸-۱۰۳.
۱۱. قناعتی، م. نودهی، ح. قدرتی، ا. و جلالی فر، ع. ۱۳۹۶. تاثیر آموزش کارآفرینی بر قصد کارآفرینانه دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی سبزوار. *مجله علمی پژوهشی دانشگاه علوم پزشکی سبزوار*، (۵): ۲۴-۳۱۹-۳۲۵.
 ۱۲. کریمی، س. ملا میرزایی، ف. و موحدی، ر. ۱۳۹۵. تاثیر آموزش کارآفرینی و سودمندی آن بر قصد کارآفرینانه دانشجویان کشاورزی دانشگاه های غرب کشور. *فصل نامه پژوهش مدیریت آموزش کشاورزی*، ۳۸: ۶۵-۵۱.
 ۱۳. مالک پور، ک. و دلاور، ع. ۱۳۹۴. نقش آموزش دانشگاهی بر ایجاد روحیه کارآفرینی و راهکارهای ارتقاء. *پژوهش های تربیتی*، ۳۱: ۵۸-۳۱.
 ۱۴. مجلل چوبقلو، م. ع. عبدالله فام، ر. و تمجید تاش، ا. ۱۳۹۰. آسیب شناسی فرآیند کارآفرینی در برنامه درسی رشته های تحصیلی دانشگاهی (مسالعه موردی در دانشگاه آزاد اسلامی واحد بناب. فراسوی مدیریت، ۱۸۷-۱۶۷: ۵).
 ۱۵. محسنی، ع. موسوی، ح. و جمالی، م. ۱۳۹۲. نقش آموزش کارآفرینی در نگرش کارآفرینانه و باور خودکارآمدی عمومی دانشجویان. *فصل نامه پژوهش و برنامه ریزی در آموزش عالی*، ۶۹: ۸۰-۶۳.
 ۱۶. مردانشاهی، م. م. و آقاجانی، ح. ع. ۱۳۹۴. نقش آموزش کارآفرینی بر افزایش خلاقیت دانشجویان. *فصل نامه نوآوری و ارزش آفرینی*، (۸): ۴۲-۳۳.
 ۱۷. موحدی، ر. حیدری ترازک، خ. و سامیان، م. ۱۳۹۳. آموزش کارآفرینی کشاورزی پیش نیاز توسعه کشاورزی. *نشریه کارآفرینی در کشاورزی*، (۴): ۴۸-۳۳.
 ۱۸. مهرداد، ح. ۱۳۹۰. بررسی عوامل مؤثر در ایجاد کارآفرینی در سطح استان لرستان با تاکید بر نقش آموزش. *فصل نامه علمی- پژوهشی رهیافتی نو در مدیریت آموزشی*، ۲ (۴): ۹۷-۱۱۴.
 ۱۹. هوشمندان مقدم فرد، ز. و شمس، ع. ۱۳۹۴. عامل های آموزشی مرتبط با ارتقای ظرفیت کارآفرینی دانشجویان

Gorgan University of Agricultural
Sciences and Natural Resources

Journal of Entrepreneurship in Agriculture Vol. 5 (4), 2019

<http://jead.gau.ac.ir>

DOI: 10.22069/jead.2019.16136.1361

Effect of Entrepreneurship lesson on student's entrepreneurial intention (Case: Gorgan University of Agricultural Sciences and Natural Resources)

A. Pourvaei¹, M.R. Mahboobi^{2*} and M.SH. Sharifzade²

¹M.Sc. Student of Agricultural Extension, Gorgan University of Agricultural Sciences
and Natural Resources, Iran

²Associate Prof., of Agricultural Extension and Education, Gorgan University of Agricultural
Sciences and Natural Resources, Iran

Received: 06/01/2019; Accepted: 03/02/2019

Abstract

The purpose of this study was to investigate the effect of entrepreneurship lesson on students' entrepreneurial intention in Gorgan University of Agricultural Sciences and Natural Resources. The statistical population of the study consisted of 168 students receiving formal education in entrepreneurship and 141 students not receiving formal education in entrepreneurship. Using Cochran's formula and proportional stratified sampling method 76 students receiving formal education in entrepreneurship and 70 student's not receiving formal education in entrepreneurship were selected as the sample of the study. Data was collected through a questionnaire the validity of which was confirmed by faculty members and its reliability for different parts of the questionnaire was assessed through Cronbach's-Alpha which was 0.623 to 0.892. The results showed that there is no significant difference between two groups of recipients and non-recipients of formal education in entrepreneurship in terms of entrepreneurial intention. This study recommended pay attention to the expansion of the teaching environment to the real business environment and close interaction of students with experienced people with the aim of strengthening the students' entrepreneurial intention.

Keywords: Formal entrepreneurship education, Entrepreneurial intention, Student's entrepreneurship

*Corresponding author; mahboobi47@gmail.com

